

УДК 316.36

ПРОБЛЕМА НАСИЛЛЯ В СІМ'Ї В ПОЛЬСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Нестайко І.М.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

У статті розглянуто проблему насилля в польському суспільстві, проаналізовано види насилля, та їхні прояви, які мають місце в польських сім'ях, розкрито суть поняття насилля в польських нормативних документах, виокремлено служби допомоги постраждалим від насилля, подано рекомендації, яких слід дотримуватися особам, що зазнали насилля, розкрито суть і значення оформлення «Синьої Карти» для осіб, котрі зазнали насилля в сім'ї, наведено статистичні дані осіб, котрі зазнали насилля в сімейному середовищі.

Ключові слова: насилля в сім'ї, благополуччя дитини, види насильства, права дітей та молоді, сімейне середовище, безпека дитини, правова підтримка неповнолітніх, бездіяльність.

Постановка проблеми. Сьогодні проблеми сім'ї та молоді стають дедалі актуальними і розглядаються різноманітними вітчизняними і міжнародними організаціями. Однією з нагальних проблем, яка постає перед молоддю у сучасному світі є проблема насилля у сім'ї. Тому велика увага приділяється розв'язанню проблем молоді та її становленні у сучасному світі. Особливо важливу роль в успішному розв'язку цієї проблеми покликані відіграти школи, громадські та релігійні організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми насилля у сім'ї, а також патології сімейного життя розкриваються у працях таких польських науковців, як А. Карли, Й. Щепковського, Т. Сроки, А. Квасьного, Й. Карли, Й. Меллібруди, П. Здуняк та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Становлення вітчизняної родинної педагогіки супроводжують певні суперечності в обґрунтуванні її теоретичних і методичних

засад, а також недостатня кількість компетентних у вирішенні питань насилля у сім'ї. З огляду на це вважаємо за необхідне донесення досвіду польського суспільства, а також ґрунтовного вивчення зарубіжних педагогічних надбань з метою подолання родинної кризи у нашому суспільстві.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розглянути види насилля в сім'ї та механізми його подолання в польському суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Про сімейне насилля ми можемо говорити завжди тоді, коли хтось із близьких нам людей, діючи навмисне і, використовуючи при цьому свою перевагу (наприклад, силу), порушує Твої права і особисту мораль, а також спричиняє так, що Ти страждаєш і зазнаєш шкоди. Слід пам'ятати, що насилля в сім'ї – це не лише побиття і синці. Окрім фізичного знущання ми можемо виокремити насилля психічне, сексуальне чи економічне (контроль економічного та професійного життя) [5]. До того ж, дуже часто всі ці види насилля виступають разом, наприклад, в сім'ї, де присутнє фізичне насилля, одночасно з'являється і психічне.

Виникає питання, яку ж поведінку слід вважати за насилля!?

Фізичне насилля може бути як активне, так і пасивне. Прикладом першого може бути: побиття, копання, поштуркування, ляпас, шарпання за волосся, подряпани, плювання, кидання предметами, викручування рук, зав'язування, душення, опіки (в тому числі припалювання цигарки), завадання ран, аж до вбивства.

До пасивного виду насилля можна віднести таку поведінку, як: заборона або запобігання задоволенню фізіологічних потреб (наприклад, обмеження сну чи голодування), але також заборона спілкування чи можливості рухатися.

Сексуальне насилля полягає у змушенні іншої особи до сексуальної активності чи певних сексуальних відносин проти її волі, в тому числі як при застосуванні фізичної сили, так і при емоційному шантажуванні. До такого роду насилля відноситься: роздягання з використанням сили, гвалтування, а також примус до сексуальних стосунків всупереч волі, відеозапис сексуальних стосунків без згоди партнера, змушування до перегляду порнографічної продукції [6].

Нажаль, ця форма насилля також має місце у польському суспільстві, хоча застосовується відносно рідко. Про це свідчать соціологічні опитування. Але, як стверджують психологи, ці дані не є достовірними, оскільки темою табу була і на далі залишається, принаймні подружнє гвалтування. Слід пам'ятати, що такий вид насилля є також злочином і немає виправдання особі, яка його вчинила. Пояснення, що подружнє співжиття це подружній обов'язок, не дає партнерові права виконувати його в будь-який спосіб, чи то із використанням фізичної сили, шантажу чи погроз [4].

Наскільки фізичне насилля чи сексуальне залишає часто якісь докази, які можуть бути використані, наприклад, як докази проти виконавця, настільки застосування психічного насилля дуже важко довести. В той же час шкода, завдана таким чином буває, нерідко, набагато болючіша і залишає психічні розлади на багато років, хоча здаються непомітними на перший погляд.

До такого роду насилля та його проявів належить: висміювання, погрози, вербальна дегра-

дація (осуд, приниження та ін.), обвинувачення, критика, маніпулювання почуттям провини, переконання в психічній хворобі, навіювання власних думок, суспільна ізоляція (контроль і обмеження контактувань з іншими особами, н-д, знайомими, друзями чи родиною), використання дітей щодо контролювання (н-д, погрози щодо позбавлення батьківських прав), заборони покидати дім, виклик страху, а також позбавлення її почуття безпеки та контролю над власним життям [6].

До психічного насилля відноситься інколи й економічне насилля. Воно полягає у контролюванні фінансів, н-д, відбирання зароблених коштів, контроль витрат, виділення занадто малих фінансових засобів на необхідні витрати, заборона працювати, нищення особистих речей, відмова у грошах «на дім», приховування інформації про фінансовий стан сім'ї та ін. [6].

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що насилля в сім'ї – це свідомо діяльність (з використанням сили), спрямована проти члена родини, яка порушує права і предмети особистого користування, наслідком якої є страждання і травми. У таких відносинах одна зі сторін має перевагу над іншою. Жертва зазвичай є слабшою, а виконавець сильнішим. А згідно зі статтею 207 §1 Карного Кодексу у Польщі, насилля в сім'ї є злочином [8].

Загалом, слід вважати, що насилля в сім'ї це:

- навмисна і свідомо діяльність, спрямована проти інших членів сім'ї,

- діяльність, яка порушує права і особисті немайнові блага осіб, що зазнали насилля,

- діяльність, при якій виконавець є сильнішим, а особа, яка зазнає насилля – слабша,

- діяльність, що спричиняє біль і страждання.

Отже, родинне насилля це така поведінка, яка спричиняє психічне чи фізичне страждання близької особи, порушує її основні права та особисті немайнові блага та має на меті утримання над нею контролю і влади.

З огляду на це, ми представили форми, які може набирати насилля, а це, в свою чергу, допоможе краще зрозуміти, що ж таке насилля в сім'ї.

В польському суспільстві насилля трактується, як злочин і ніщо не виправдовує його застосування. Ніхто не має права кривдити іншу людину. З огляду на це можна навести деякі рекомендації для громадськості Речі Посполитої Польщі:

- подолати ганьбу: переконані, що на початку нелегко подолати ганьбу і довіритися іншим, що в тебе вдома присутнє насилля. Ганьба гальмує твоє рішення і призводить до того, що насилля продовжується. Це не особи, які зазнають кривди повинні соромитися, а виконавці, які винні у насиллі. Лише подолання мовчання може затримати насилля.

- поінформувати когось про те, що з тобою відбувається: слід обов'язково зізнатися близькій особі, якій довіряєш, про те, що в твоїй сім'ї має місце насилля. Це може бути друг, подруга, бабуся, тітка або хтось близький твоїй сім'ї. Слід пам'ятати, що самому можна взяти ініціативу і перервати насилля. Якщо ж серед близьких немає особи, якій можна довіритися – завжди можна звернутися про допомогу до відповідних суспільних служб [6].

В польському суспільстві працюють такі служби допомоги постраждалим від насилля:

– Осередок Кризової Інтервенції (сфера діяльності Осередку охоплює: 1) надання допомоги особам, які знаходяться в кризовій ситуації незважаючи на вік, стать, освіту чи матеріальне становище з метою повернення контролю над власним життям; 2) запобігання переходу кризової ситуації в стан хронічної психосупільної недостатності завдяки: – гарантуванні тимчасової, цілодобової охорони особам чи родинам, які знаходяться в кризовій ситуації, – наданню психологічної, педагогічної, юридичної і соціальної допомоги. Кризовою інтервенцією охоплюються особи і сім'ї безкоштовно, незважаючи на їхній дохід. Даний осередок працює цілодобово.

- Міські осередки соціальної допомоги;
- Міські Відділення Поліції;
- Консультаційні Пункти допомоги постраждалим від насилля (допомогу надають психолог, юрист, міліціонер).
- Пункти прийому дільничними міліціонерами [7];

Від недавня, а саме з 1 серпня 2010 року в Польщі є ще одна форма допомоги постраждалим від насилля, а зокрема «Синя Карта». До цього моменту можливість реалізації процедури «Синьої Карти» мали два суб'єкти: міліція і соціальна допомога. З моменту впровадження новелізації закону про протидію насилля в сім'ї, оформлення «Синьої Карти» є в компетенції 5 суб'єктів, а саме: соціальної допомоги, міліції, обласної і районної комісії розв'язування проблем щодо алкоголю, освіти і охорони здоров'я.

Виникає питання, чи потрібно обов'язково заповнювати Синю Карту постраждалим від насилля?

Якщо хтось зазнав насилля в сім'ї то повинен міліціонером чи соціальному працівнику розповісти про свої проблеми. Не потрібно встидатися і боятися. Особи, які уповноважені суспільством зберігатимуть таємницю розповіді, допоможуть вирішити проблему. На основі отриманої інформації міліціонер чи соціальний працівник заповнює спеціальну анкету, яка називається «Синя Карта». Свідчення про насилля в сім'ї завжди пов'язується з необхідністю заповнення такої карти повинно допомогти, тому кожен має право вимагати даної процедури. Якщо даного документу не заповнюють, слід самому зголоситися про це.

Інформація, що подається у Синій Карті:

- Особисті дані (Прізвище та ім'я);
- Адрес проживання;
- Які відносини спорідненості між Тобого і виконавцем злочину;
- Місце працевлаштування;
- Контактна інформація (номер телефону) [7].

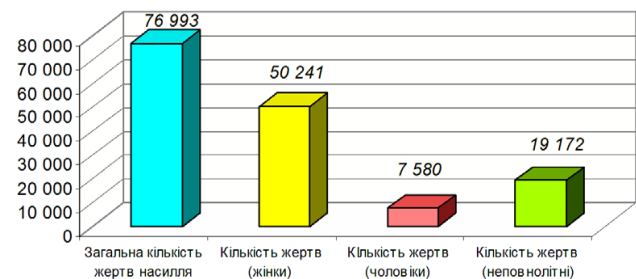
До вище наведеної інформації слід коротко розповісти про те, що трапилося і як саме. Розповідаючи, слід звернути увагу на те, чи описаний факт трапився вперше, чи мав місце і раніше.

Заповнення «Синьої Карти» не є рівнозначне заяві про скоєння злочину. Синя Карта документує ситуацію, показує наслідки і становить важливий доказ у кримінальній справі, однак, якщо є бажання, щоб виконавець був покараний, слід написати заяву про скоєння злочину щодо особи, яка скоїла злочин. Крім того, після заповнення «Синьої Карти» ситуація буде постійно на обліку у міліції чи соціального працівника.

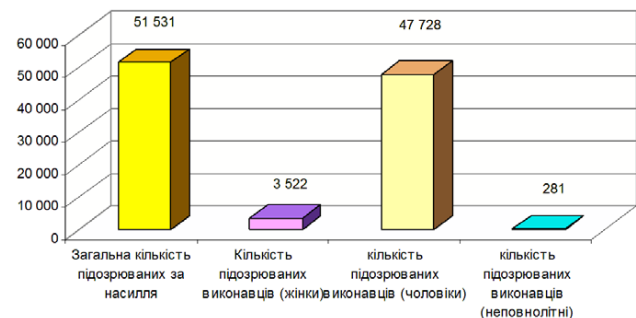
Окрім всіх вище згаданих служб у справах протидії насилля в сім'ї, виділяють ще такі: міліція, прокуратура, соціальна допомога, охорона здоров'я, поза урядові організації (товариства, фундації, клуби та ін.), суд [8].

У Польщі насилля є злочином, за який порушується кримінальна справа. Кожен, хто знає про вчинення кримінального злочину, зобов'язаний повідомити про це поліцію або прокуратуру. Слід пам'ятати, що злочин знуцання над собою належить до кримінальних злочинів навіть, якщо жертвами стають найближчі люди виконавця злочину. Таким чином, поліція і прокурор зобов'язані карати за такі злочини (ст. 10 §1 кар. кодексу) [8].

Особи, котрі зазнали насилля в сім'ї і заповнили анкету «Синя Карта»

Особи, підозрювані за насилля в сім'ї

Підозрювані виконавці злочину, які перебували під впливом алкоголю

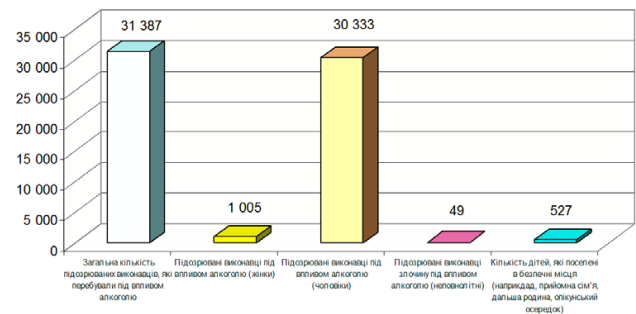

Рис. 1. Дані за 2013 рік. Воеводство Подкарпацьке

На підставі закону про насилля, злочинне насилля протягом багатьох років є однією з тем, які викликають інтерес у широких мас. Закон від 29 липня 2005 року про запобігання насилля в сім'ї (Акти, закони 2005 року № 180 поз. 1493) Dz. U. z 2005 r. Nr 180, roz. 1493) визначає насилля в сім'ї як «разову або повторну умисну діяльність або бездіяльність, що порушує права чи особисті немайнові блага осіб в сім'ї, зокрема, наражаючи тих осіб на небезпеку втрати життя, здоров'я, порушуючи їх

гідність, фізичну недоторканість, в тому числі і сексуальну свободу, в результаті чого завдають збитки їхньому фізичному здоров'ю, психічному, а також викликаючи страждання і моральну кривду» [8].

У зв'язку з цим вважаємо за потрібне навести статистичні дані щодо осіб, котрі зазнали насилля в сім'ї.

Нижче наведені дані стосуються лише тих, хто заповнював анкету «Синя Карта» виключно органами Поліції (не наведені дані з інших організацій, уповноважених на подолання сімейного насилля) (рис. 1).

З вище наведених діаграм ми бачимо, що жертвою домашнього насильства може стати будь-хто: жінка, чоловік, діти, підлітки.

Як показує польський досвід, законодавство про попередження насильства в сім'ї дає широкі можливості щодо звернення до органів та установ за допомогою у ситуації сімейного насильства, що тягне за собою вжиття визначених заходів по його запобіганню.

Висновки. Незважаючи на те, що в сучасній Речі Посполитій Польщі педагоги-дослідники, працівники громадських та релігійних організацій слідкують та активно цікавляться проблемою насилля у сім'ї, однак при вирішенні цього питання слід враховувати чимало труднощів. До них належать в першу чергу ті, які пов'язані зі сферою типових стосунків чоловік-дружина, чоловік-дружина-діти та ін. перспективу подальших досліджень вбачаємо саме у розгляді даних питань.

Список літератури:

1. Kwaśny A. Budowanie poczucia własnej wartości u dziecka / A. Kwaśny. – Warszawa, 2010. – 85 s.
2. Karły A. Przemoc domowa: (Teoretyczne aspekty zjawiska) / A. Karły // Terazniejszość, Człowiek, Edukacja. – 2002. – nr 1. – S. 83-89.
3. Szczepkowski J. Przeciw przemocy domowej / J. Szczepkowski // Wychowanie na co Dzień. – 2000. – nr 1/2. – S. 38-40.
4. Mellibruda J. Wybrane problemy patologii życia rodzinnego / J. Mellibruda w: Psychologia. Podręcznik akademicki, t. 3, Sopot 2001. – 755 s.
5. Paulina Zduniak. Przemoc w rodzinie – gdy dom przestaje być bezpieczną przystanią.
6. Sroka T. (red.), Zostałem pokrzywdzony przestępstwem i co dalej? Informator dla pokrzywdzonego – Warszawa 2010. – 120 s.
7. Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie «Niebieska Linia», Wprawa PoMoc Poradnik dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, Warszawa 2008, s. 9.
8. Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493.

Нестайко И.Н.

Тернопольский национальный педагогический университет
имени Владимира Гнатюка

ПРОБЛЕМА НАСИЛИЯ В СЕМЬЕ В ПОЛЬСКОМ ОБЩЕСТВЕ

Аннотация

В статье рассмотрена проблема насилия в польском обществе, проанализированы виды насилия, и их проявления, которые имеют место в польских семьях, раскрыта суть понятия насилия в польских нормативных документах, выделены службы помощи пострадавшим от насилия, даны рекомендации, которых следует придерживаться лицам, подвергшимся насилию, раскрыта суть и значение оформление «Синей Карты» для лиц, подвергшихся насилию в семье, приведены статистические данные лиц, подвергшихся насилию в семейной среде.

Ключевые слова: насилие в семье, благополучия ребенка, виды насилия, права детей и молодежи, семейная среда, безопасность ребенка, правовая поддержка несовершеннолетних, бездействие.

Nestaiko I.M.

Ternopil V. Gnatiuk National Pedagogical University

THE PROBLEM BURNS IN A FAMILY IN POLISH SOCIETY

Summary

The problem of violence in Polish society, analyzes the types of violence and their manifestations that take place in Polish families The notion of violence in Polish regulations, determined service assistance to victims of violence and recommendations are to be followed to persons who have undergone violence, the essence and importance of design «Blue Card» for those who have experienced violence in the family, are the statistics of people who have experienced violence in the family environment.

Keywords: family violence, child welfare, types of violence, the rights of children and youth, family environment, child safety, legal support minors, inactivity.